

2020 / Vol:6, Issue:28 / pp.1103-1112

REVIEW ARTICLE

Arrival Date : 26.05.2020

Published Date : 21.07.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.358>

Reference : Dinçay, İ.H. (2020). "Pozitivist Ve Yorumlayıcı Bilim Felsefelerinin Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalının Gelişim Sürecine Katkıları Üzerine Bir Kategorizasyon", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(28):1103-1112.

POZİTİVİST VE YORUMLAYICI BİLİM FELSEFELERİNİN ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANA BİLİM DALININ GELİŞİM SÜRECİNE KATKILARI ÜZERİNE BİR KATEGORİZASYON

A Categorization Of The Positivist And Interpretative Science Philosophy And The Contribution Of Industrial Relations On The Contribution Of The Main Science To The Development Process

Dr. İsmail Hakkı DİNÇAY

Türkiye İş Kurumu Eskişehir İl Müdürlüğü, İş ve Meslek Danışmanı, Eskişehir/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4608-3978>

ÖZET

Bu çalışmada, pozitivist ve yorumlayıcı bilim felsefelerinin çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri anabilim dalına olan etkileri, zaman içerisinde yaşanan dönüşüm süreci incelenmeye çalışılmıştır. Nicel araştırma sistemini sembolize eden pozitivism ve nitel araştırmaya dayanarak veri elde eden yorumlayıcı bilim felsefelerinin tarihsel boyutta ve karşılaştırmalı olarak çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri anabilim dalına sağladıkları katkılar sunulmuştur. Çalışmanın etkinlik profilinde hem sosyoloji, hem felsefe, hem de çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri anabilim dalları bir çatı altında değerlendirme sürecine tabi tutulmuş, sonuç ve reel gelişim çizgisinin yansıtılması hedeflenmiştir. Üç ayrı bilim dalının aslında gelişim süreçlerinde gösterdikleri paralellik irdelenmiş ve elde edilen gelişim çizgisinin üç ayrı bilim dalının da bir eseri olduğu sonucu hipotezde savunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pozitivism, Yorumlayıcı Bilim Felsefesi, Çalışma Ekonomisi, Endüstri İlişkileri

ABSTRACT

In this study, the effects of positivist and interpreting science philosophies on the working economy and industrial relations branch of education have been tried to be examined. Based on positivism and qualitative research, which symbolize the quantitative research system, the interpretive philosophers who obtained the data tried to present the contributions of the labor economics and industry associations to the branch of the field of study economics and comparative history. Both sociology and philosophy as well as labor economics and industry associations are subjected to an evaluation process under one roof in the activity profile of the workshop, and it is aimed to reflect the result and real development line. The parallelism that the three disciplines actually showed in their developmental process was examined and tried to be resolved in the final hypothesis that the obtained developmental line is a part of three separate branches of science.

Keywords: Positivism, Interpretative Science Philosophy, Labor Economics, Industry Relations

1. GİRİŞ

19. yüzyılın başlarında başta Fransa olmak üzere, devamında Almanya ve İngiltere'de , Sanayi Devrimi ve Fransız Devrimi ile birlikte toplumsal kaos yaşanmıştır. Bu toplumsal karmaşanın nedeni ilk olarak toplum üzerindeki etkisi nedeniyle din işaret edilmiştir. Bundan sebep toplumsal sirkülasyona yeni ve farklı yöntemlerle yön verilmesi yönündeki fikirleriyle başta Auguste Comte olmak kaydıyla, birçok madde ve olgu temelli bilim adamı ve düşünür buna pozitif ilkelere göre şekil ve yön verme çabası içine girmişlerdir. Hem sosyolojinin bir nevi babası hem de din felsefesinin en önemli temsilcilerinden biri olarak Kabul edilen Comte, toplumu ilgilendiren meselelerin çözümünde

insan aklının ve bilimin birbirini tamamlar nitelikte takip süreci gerektiğini ileri sürmüştür (Cevizci, 2010:1289).

Auguste Comte, pozitivizm ile dinsel kanunları ortadan kaldırmış, bunların yerine doğa kurallarını getirmiştir. İnsanlığın dünden bugüne kadar gelinen son nokta olarak Comte pozitif toplum süreci olduğunu irdeleyerek bir nevi insanlık dini oluşturma gayreti içine girmiştir. Comte'nin babası olarak addedildiği Pozitivist Bilim Felsefesi ortaya çıktığı ilk günden beri sadece düşünsel alanda değil, diğer bilim dallarının da ortaya koyduğu değer yargıları ve bulgulara da büyük etki etmiştir (Giddens, 2000:7).

Pozitivist Bilim Felsefesinin hakim olduğu Aydınlanma çağını takip eden dönemde, genel geçer kabul edilen bilimsel anlayış doğa bilimlerinin kullanmakta olduğu nicel yöntemlerdi. Bu bağlamda bilim dünyasında kendilerine yer bulabilme kaygısına düşen sosyal bilimciler, ürettikleri bilginin geçerliliğini kanıtlamayabilmek için doğal bilimlerin yöntemlerini kullanmaya başlamışlardı. Ancak 20. Yüz yıla gelindiğinde bu tablo değişmeye başladı. Önceleri pozitivist felsefenin etkisinde bilim araştırmaları içine giren sosyal bilim insanları değişken bir paradigma frekansında yer edinmeye başladılar. Weber, Dilthey ile Gadamer gibi bilim adamları sosyal bilim alanının yapısı nedeniyle fen bilimleri alanından ayrıldığı nüans farkları olduğunu, bunlara istinaden farklı bakış açıları üzerinde tartışılmaya başlandığı görülmektedir. Ancak Pozitivist Bilim Felsefesinin çizmiş olduğu tartışmasız bilim çevresinin ilk sert eleştiri Kuhn ve Popper'in yazılarında göze çarpmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:53). Kuhn doğruluk terimi üzerinde durmuş ve günümüzde doğru şeklinde lanse ettiğimiz değerleri gelecekte yanlış olarak kabul edebileceğimizi, Pozitivist Bilim Felsefesinin genel kabul görmüş, gerçek kavramına eleştirel nitelikte bir yaklaşım içine girmiştir. Bu düşünce akımına Einstein'ın görelilik kuramı, Heisenberg'in belirsizlik ilkesi, Bohm'un savunduğu parça bütünü özelliklerini temsil eder gibi teoriler de eklenince bugünkü düşüncel boyutuyla Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin temelleri atılmıştır. Yorumlayıcı felsefe, kesin tartışmasız genel geçer ve evrensel nitelikte "doğru" kavramını kabul etmeyerek, bunun yerine bilme aşamasında bilenin etkinliğini ve bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan farklı görüş ve teoriler üzerine vurgu yapmaktadır (İnal,1994:681).

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı da yukarıda bahsedildiği şekilde öncelikle işçi sınıfının oluşmaya başladığı Sanayi Devrimi ile ilk temelleri atılmış, daha sonra tarihsel süreç içinde, işçilerin örgütlenmeleri, sendikacılık, iş hayatında meydana gelen değişimler ışığında gelişen ve değişen bir bilim dalı olarak günümüze kadar gelmiştir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Pozitivist Bilim Felsefesinin rigid, kesin, kati, nicel araştırma verileri genel geçer kurallar olarak kabul edilirken, dünya çapında meydana gelen krizler, mevcut veri ve edinimlerin zorlu süreçlerin çözümünde yetersiz kalması zamanla bu ana bilim dalında Yorumlayıcı Bilim Felsefesine yönelimi beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada her iki bilim felsefesinin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalına sağladığı katkılar ve gelişim süreçleri ele alınmıştır.

2. ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL SERÜVENİ

Sanayi devriminin devamında işgücünde meydana gelen artış ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çalışma ilişkilerinin karmaşası literatürde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerinin başlangıcını oluşturduğu kabul edilmektedir. İlk olarak İngiltere'de ortaya çıkan ve işçi sınıfı adı altında kalabalık ancak örgütlenememiş bir yapı, diğer yandan günde 14 saate varan, hatta aşan çalışma saatleri ve aşırı kar güdüsü, kazanma hırsı olan işverenler sonucunda İngiltere hükümetinin çalışma saatlerine sınırlama getirmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik yasa ve sosyal politikalar bu anabilim dalının temellerini teşkil eden ilk atılımlardır (Thompson, 2015:11).

Çalışma ilişkileri kapitalist bir ekonomi modeli ile özdeşleşen sosyal mekanizmaların meydana getirdiği toplum temelli verileri gelir ve emek dağılımı gibi iki ana özne alanı bakımından ele alan bilimsel bir disiplindir. Çalışma ilişkileri bilim dalı olarak, özel alanda, işçi-işveren ve siyasal alan arasındaki ilişkilerde sınıfsal statü çerçevesinde meydana gelen sosyo-ekonomik ve sosyo-siyasal

devinimleri, ana hareket noktası olarak hukuk, psikoloji, sosyoloji, siyaset ve iktisat disiplinlerinin kesişim noktalarına referansla irdeleyen sosyal bilim disiplindir (Budd, 2008:1). Bu noktada endüstri ilişkileri ve çalışma ekonomisi ilk temel hareket noktası olarak çalışma ilişkilerinin gelişim süreci ile kendisine bilimsel anlamda gelişme alanı bulmuş bir sistemdir. Çalışma Ekonomisi, emek piyasasında bireylerin emek arzı, ücretler, istihdam vb konuları araştırma alanı olarak belirlemiş; ücret mukabili çalışan emekçi pazarının faaliyetleri ile dinamiğini idrak etmeye çalışan iktisadi bilim dalıdır. İşgücü piyasasının emekçilerle işağlayanların karşılıklı etkileşimi ile çalışır. İşgücü piyasasının talep yönünü işverenler, arz yönünü emekçiler meydana getirir.

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, sosyal politika bazında, sanayi toplumu sisteminin meydana getirdiği sosyal problemlere çare araştıran sorunların çözüme kavuşturulması sürecinde ekonomik ve sosyal düzeyde gözardı etmeden araştıran değişken bir yapıya sahiptir. Bu yönü ile insanı merkezine oturtan, sağlıklı bir toplumsal yapıyı temel hedef olarak alan bu anabilim dalı özellikle bu yönleri ile diğer anabilim dallarından ayrılarak farklı bir anabilim dalı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısı ile iktisadın yanında siyaset bilimi, iş hukuku, yönetim organizasyon, tarih, felsefe vb. bilim dalları ile yakın diyalog içinde olup, bu bilim dallarından faydalandığı gibi bu alanlara da etki etmektedir (Frege, 2005:183).

Bu noktada açıklama getirmemiz gereken bir “ve” bağlacı ortaya çıkmaktadır. Yapısı itibariyle farklı bir bilim alanı olarak Endüstri İlişkileri 1920’li yıllarda ABD’de ve ikinci dünya savaşından sonraki dönemde İngiltere ve Anglo-Sakson coğrafyada ortaya çıkmıştır (Güngör, 2013:206).

Akademik bir disiplin olarak endüstri ilişkilerinin varlığından bahsedebilmemiz için temel bir paradigmaya ihtiyaç duymaktayız. Endüstri ilişkilerinin kendi içinde yer alan diğer bilimlerden (çalışma ekonomisi, sosyoloji, stratejik politika gibi) ayrılamadığı, bunun yanında bu bilim dallarının hepsini içine alacak bir disipliner saflığa ulaşamadığı, bu açıdan çalışma ekonomisi ile bir bütün olarak ele alınması gerektiği görüşü daha ağır basmaktadır (Edwards, 2007:83).

Endüstri ilişkilerinin bir çatı altında değerlendirilmesi bir anlamda iki ayrı bilim dalının birleştirilmesi ile kavramsal bir açmazı da beraberinde getirmiştir. Endüstri ilişkileri yapısı itibariyle ülke geneli ya da bölgesel ve uluslar arası siyasal kurumlar ile işgücü piyasası ve ekonomik aktörler arasındaki koordineli güç ilişkilerini sosyo-ekonomik açıdan analiz eden bilimsel bir disiplindir. Bu anlamda, endüstri ilişkileri öz olarak makro düzeyde çalışma hayatını düzenleyen bir alt disiplindir. 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren söz konusu güç ilişkilerinin etkin bir şekilde topluma nüfus eden bir süreç olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Hatta çalışma ekonomisi ve çalışma ilişkilerinin endüstri alanının bir alt disiplini olduğu konusundaki görüş ayrılıkları dahi gündeme getirmiştir (Yılmaz, 2009:36).

Bir başka bakış açısından değerlendirildiğinde ise endüstri ilişkileri sisteminde daha adil sosyal bir yapıyı öngördüğü, sağlıklı bir toplum yapısının meydana gelebilmesi için birlikte hareket eden toplumsal yapıya ulaşmanın temel edinilmesi, buna yönelik olarak da sendikal yapılanma ve toplu pazarlık yönteminin hayata geçirilmesi gerektiği irdeleyen, sosyal devlet ve politika bağlamında topluma ait değerleri esas kabul eden, çalışma iktisadi ve personel yönetimini de kendi potasında eriten bir konjonktüre sahip olması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Akan, 2011:31).

Endüstri ilişkileri alanında yapılan çalışmalar ve alana yönelik bilimsel eğilimler incelendiğinde bu alanda en çok eser verilen konuların sırasıyla insan kaynakları, toplu pazarlık, sendikalar ve endüstriyel demokrasi konuları olduğu görülmektedir (Yorgun, 2009:51).

Bu açıdan bakıldığında aslında Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bilim dallarının neden tek bir çatı altında birleştirildiğini en güzel açıklayan cevaplardan biridir. Çünkü söz konusu alan ve branşlar aynı zamanda çalışma ekonomisinin de temel araştırma alanları içinde yer almaktadır.

3. POZİTİVİZMİN İLKELERİ VE ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALINA KATKILARI

Her düşünsel felsefe akımında olduğu gibi pozitivistimin de kendi içinde tutarlı, ilkeleri bulunan ve aslında diğer felsefe akımlarına kıyasla kolay taviz vermeyen bir yapısı vardır. Bu ilkelere dair genel bir derleme yapacak olursak;

- 1- Pozitivizm yalnızca gözlenebilen nesne ve olgular ile bu olgular arasındaki ilişkilerle ilgilenebileceğimizi öne sürer. Nesnelerin temelleri veya özü konusunda bilgimizin yeterli düzeyde olamayacağını iddia eder. Bireylerin tutkuları, iç dünyası izlenir, takip edilebilir olgular değildir. Gözlem ve gözlemlenen nesne aynı suje (zihin) olduğunda gerçek, tarafsız bir gözlem yapmak mümkün gözükmemektedir. Bu sebeple Comte içsel gözlem ile temellendirilmiş psikolojiyi de metafizik gibi bilimsel bir yapıda olmamakla yargılar. Pozitivizme kıyasla herhangi bir düşünce gözlem yolu ile kanıtlanamaması durumunda mevcut durum inanç ya da düşünce nesnel olmayan bir değer yargısından öteye geçemez ve sadece ideolojiktir (Comte, 2001:40).
- 2- Bir düşünce sistemi ya da düşünce belirgin bir süreci geçemiyorsa, evrensel doneleri aktaramıyorsa, tek yönlü olduğu için ya da tümleyici değil tekil bir yapıda olması nedeniyle aynı şekilde öznel bir yapıda kişisel mantalitede düz görüşlü, basit sığ bir niteliksel yapı taşır.
- 3- Pozitivizm kuram ve gözlem ikilisi arasındaki bağıntının önemini vurgular. Olay döngüsü ve verileri birbiri ile bağlamak üzere teoriye ihtiyaç duyulmaktadır. Kuram gözlemsel veri ve olgular sonucunda oluşur. Buna paralel şekilde elde edilen veriler kuramların yol haritası olmaksızın gözlenmesi mümkün gözükmemektedir. Comte, olayların düzensiz biçimde gözlemlenmesine farklı bir bakış ortaya koyar. Safiyane veri depolamak düzensiz ve neticesiz bir uğraştır. Elde edilen veriler ilk etapta muayyen ilkeler doğrultusunda tasnif edilerek düzenlenmelidir. Varsayımların pozitivistimin düşünce felsefesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Öncelikle varsayım kurulmalı devamında geçerliliği test edilmelidir (Bruhl, 1940:84).
- 4- Pozitivizm ampirizmin temellinde şekillenmiş bir düşünce felsefesidir. Bilgi akışı dış dünya meşelidir. Yani dış dünyayı simgeler. Bu bakış açısından bilimsel pozitivistimin bilgi edinme yoludur. Bilim hayallere değil realite ve gözlem temellidir. Buradaki temel amaç görüntünün altında bulunan realiteyi yok saymak değil ancak kurguya dayalı olanı, teolojik ve metafizik bağlamında varsayılmış olanı dışlamak gayesiyle hareket etmektedir. Bu açıdan metafizik ve teolojikten farklı bir şekilde, pozitivistim ilk bilinmeyene, ilk ve son nedensel yapıya ilişkin yorumları kabul etmemektedir. Duyular ile yapılan gözlemlerden ve deneylerden farklı yerlerde gerçeği araştırmak olanaksız olarak kabul edilir. Duyu organlarımız ile denetlenen bilginin dışında kati bilgilerin yer almadığı kabul edilir (Kutluer, 2007:335).
- 5- Dışımızdaki dünyaya ait sürekli ilişkiler topluluğu ve yasalarla ifade edildiğinde artık bir sonraki olgunun nasıl gerçekleşeceği noktasında bir ön tahmin sahip olabiliriz. Böylece, bu önsel sezi ve kestirim yardımı ile dünyaya müdahale edebiliriz (Cevizci, 2010:1338).

Pozitivist Bilim Felsefesi yukarıda da anlatıldığı üzere daha basit bir anlatımla elle tutulur gözle görülür gerçeklikleri ele almakta ve bunları deney, gözlem motifiyle değerlendirerek elde edilen verilerin gerçek bilim olduğuna, toplumu daha ileri taşıyacağına inancının bir yansımasıdır. Bu bağlamda Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalını değerlendirmeye tabi tutacak olursak, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalının kendisine ait kesin nitelikte, verilerle ve gözlemsel sonuçlarla kanıtlanmış anabilim dalının karakter özelliklerini taşıyan temel taşları bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse İşsizlik, istihdam, çalışma saatlerinin belirlenmesi, toplu sözleşme süreci, sendikacılık, grev ve lokavt gösterilebilir. Bu donelerin her biri tanımları yapılmış, kriterleri tespit edilmiş, genel özellikleri bulunan ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalının araştırma konuları arasında yer alan ve çözümler üretilen konular olarak literatürde yerlerini almış bulunmaktadır. Bu konular üzerine yapılan araştırmalarda

araştırmacıların büyük kısmı da aynı şekilde bu alanlara yönelik çözüm önerilerini sunarlar ve sonuç çıkarımında bulunurlar.

Araştırma sonuçları ve yapılan araştırmalarda ampirik veriler öne çıkarken, elde edilen sayılar veriler, görüşme, mülakat formları değerlendirilerek Pozitivist Bilim Felsefesi ile paralel nitelikte daha kesin daha katı sonuçların yer aldığı veriler ortaya konmakta, bu araştırma ve bulgular sonucunda doğal işsizlik, mevsimlik işsizlik, teşmil sözleşmeleri, ücret sistemleri şeklinde birçok yeni araştırma konusu literatüre dahil olmaktadır. Buna ilave olarak dahil olan konular ile birlikte yeni sorunlar, yeni sorunlara yönelik yeni çözümler ve sonuç olarak daha iyi bir çalışma yaşamı ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan artan nüfus, ekonomik koşulların iyileşmemesi, ekonomik krizler kimi ülkelerde ise çalışma şartlarının daha kötüye gitmesine, bunun neticesinde çalışma hayatının düzenlenmesine yönelik yeni çalışmaların, yeni araştırma alanlarının meydana gelmesine sebep olmaktadır.

Tüm bu ve benzeri araştırma konuları, elde edilen veriler Pozitivist Bilim Felsefesinin düşünce sistemiyle Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalının gelişmesine, ileri adımlar atmasına daha yaşanılabilir, daha üretken, daha verimli, çalışma koşulları ve işçi işveren ilişkilerinin daha çağdaş boyutlarda değerlendirilmesine sağladığı katkılar yadsınamaz.

Ancak tek başına Pozitivist Bilim Felsefesi düşünsel boyutu ve uyguladığı metodolojisiyle çalışma hayatına dair sorunları tanımlamada, sorunlara yönelik çözümler bulmada ve ağırlıklı olarak ampirik veriler bulma noktasında yetersiz kalmaktadır. Şöyle ki emek piyasası gelir anlamında belli bir doyuma ulaştıktan sonra çalışmak yerine çalışmamayı tercih etmektedir ve bu durum çalışan her bir birey için farklılık arz etmektedir. Yine 1929 ekonomik krizinde çözümsüz kaldığı noktada Keynes teorileri başarılı olmuşken, 1971 petrol krizinde Keynes teorileri sorunun çözümünde tek başına yetersiz kalmış ve farklı doktrinler tanımlanmıştır. Ayrıca çalışma hayatının asıl sujesi birey olup, tüm bireyleri aynı koşullar altında değerlendirmek ve değerlendirme sonucunda net ampirik veriler ortaya koymak her zaman sağlıklı sonuçlar olmayacaktır. İşte bu noktada çalışma hayatında ve ekonomik yaşamda yorumlayıcı bilim felsefesine ihtiyaç duyulmaktadır.

4. YORUMLAYICI BİLİM FELSEFESİ VE ÇALIŞMA HAYATINA YANSIMALARI

Yorumlayıcı yaklaşım, doğa olayları ile toplumsal gerçekliklerin aynı yöntemle incelenemeyeceğini savunan bir görüş ortaya koymuştur. Çünkü naturel bir dünya birey etkisinden bağımsız bir şekilde var olabilirken, daha sosyal bir dünya sosyal ve kültürel ilişkilerle, bireylerin anlamlı ve amaçlı aktivasyonları ile meydana gelmiş ve bu süreç halen devam etmektedir. Bir başka ifade ile toplumsal gerçekler sabit, durağan sujeler değildir (Kuş, 2007:21). Sürekli olarak kendini yenilemeye devam etmedir. Yine belirgin bir kültür temelli sistemin kendine has bir yapısı, kaideleri mevcut olabilir ancak her kültürel yapının anlamlı bir boyut meydana getirme adına süreçlerin farklılık arz edeceği nedeniyle bu kurallar bütünü diğer örgüt yapılarında kabul edilebilir olmayabilir. Bu nedenlerden dolayı bu düşünce felfesine göre doğa bilimlerindeki şeklinde genel kabul görmüş toplumsal kuramlara ulaşmak ve Pozitivist Bilim Felsefesinde olduğu gibi genellemelere ulaşmak yanlış olacaktır.

Sosyal bilim insanlarının hedefi neden-niçin bağıını anlamlandırmak değil, bireylerin manayı nasıl hayata getirdiklerini sorgulamak, toplum yaşamını ve toplum eylemlerini anlamlandırmak ve değerlendirmektir. Araştırma verileri doğrultusunda Yorumlayıcı Bilim Felsefesi de soyut bir açıklama getirir (Öztürk, 2013:207). Ancak ortaya böyle bir sonucun konabilmesi için öncelikle toplumsal eylemlerin arkasında yatan nedensel bağı iyi bir şekilde deklare edilmesi ve yorumlanması gerekir. Mana içinde meydana geldiği toplumsal yapıdan ayrı bir şekilde algılanamayacağı için Yorumlayıcı Bilim Felsefesi, pozitivist yaklaşımdaki gibi olayların dışında kalarak incelemeyi, bu kavramlara mana veren bireylerin bakış açısından görmeye, yani sosyal olgulara olayın içine dahil olarak incelemeye çalışır. Yorumlayıcı Bilim Felsefesi temel hareket noktası olarak toplumsal süreçleri yorumlamada bireylerin bilgilerini ve etkileşimleri dışında meydana gelen tarafsız bir bakış

açısı ile süreçleri göz ardı etmekle, aşırı düzeyde göreceli ve öznel olmakla eleştirilmektedir (İnal, 1994:680).

Yorumlayıcı bilim anlayışının temel niteliklerini şöyle belirtilmektedir;

- 1- Bilimsel aşamaların herhangi bir aşaması değer yargılarından bağımsız değildir.
- 2- Tek olarak nitelendirilebilecek doğru bir yöntemin olduğunu söylemek yanlış olacaktır.
- 3- Bilimsel çalışma, metafizik temelli olabilir. Bir başka anlatımla bilimsel bir kuramın temel hipotezleri ampirik nitelikte test edilebilir olmayabilir.
- 4- Bilim adamlarının çalışmalarında görüşlerini, inançları ile kabul yöntemlerini ve retorığı temel kabul etmeleri istatistik ile matematik yöntemleri temel done almalarıyla eşdeğerdir.
- 5- Toplumdan soyutlanmış yalnızca elit bir gruba hitap eden bilim, özgürleştiricilik yönü yerine baskıcı ve totaliter olma riskini taşımaktadır (Can, 2005:9).

Yorumlayıcı felsefe, mutlak nitelik taşıyan tartışmasız evrensel doğru kavramını kabul etmeyerek, bilimsel alanda bilen etkisini ve bu bağlamda öne sürülebilecek farklılıklara vurgu yapmaktadır. Bu felsefi dönüşümün evrensel kabul görmüş doğru metasına yönelttiği eleştirilerin kökeninde farklılık kavramı yer almaktadır.

Yorumlayıcı bilim felsefesi doğal süreç gerçekleri ile toplumsal gerçekliklerin aynı sistematik ile incelenemeyeceğini savunur, buna gerekçe olarak doğal dünya insan etkileşimi sürecinden bağımsız bir şekilde var olmasına rağmen, toplum temelli dünya toplumsal ve kültürel ilişki yapısı ile, bireylerin amaçlı ve anlamlı aktivasyonlarıyla kurulmuştur ve kurulmaya devam etmektedir. Başka bir ifade ile toplumsal realiteler durağan, sabit değildirler, devamlı nitelikte olarak kurulmayı sürdürmekte ve inşaları devam etmektedir. Yine belirgin bir kültürel yapının kendine has nitelikleri var olabilir ancak bütünsel yapıda kültürel sistemin anlam meydana getirme süreci farklılık arzedeceği için bu ve benzeri kurallar diğer kültürel yapılarda geçerli nitelikte olmayabilir. Bu nedenle bu düşünce anlayışına göre doğa bilimlerinde olduğu gibi genel geçer nitelikte toplumsal yasalara varılamaz ve araştırmalar pozitivist düşünce felsefesindeki gibi genellemeye gitme içinde değildir. Sosyal bilimlerin gayesi yapısal nedensellik etkileşimini açıklamak değil, bireylerin kendileri için taşıdığı anlamı nasıl ürettiklerini bulmak, toplumsal hayatı ve toplumsal eylemleri anlamak ve yorumsal sonuçlarını ortaya koymaktır. Nihai manada Yorumlayıcı Bilim Felsefesi düşünsel boyutta soyut, ampirik olmayan bir açıklama yapabilir, bu noktada belirtmek gerekir ki bu açıklamanın yapılabilmesi için öncelikle toplumsal eylemin arkasında yatan nedenlerin anlaşılması ve yorumlanması gerekir. Anlam, içinde olduğu toplumsal yapıdan ayrı olarak anlaşılacakları için Yorumlayıcı Bilim Felsefesi araştırma konularını pozitivist yaklaşımdaki gibi pasif suje olarak dışarıdan incelemeyiz, bu öznelere anlam veren bireylerin bakış açısından bakmaya, yani sosyal olguları içselleştirmeye çalışır. Yorumlayıcı Bilim Felsefesi temel yapıda toplumsal olayları açıklama noktasında bireylerin geçmişe ait bilgileri ve etkileşimleri dışında meydana gelen nesnel düşünce süreçlerini göz ardı etmekle, aşırı düzeyde göreceli ve öznel olmakla eleştirilmiştir (Yılmaz, 2009:156).

Bu noktada Yorumlayıcı Bilim Felsefesi ilk bölümde anlattığımız Pozitivist Bilim Felsefesinin çalışma hayatı anlamında eksiklerini tamamlar nitelikte olduğunu görmekteyiz. Neden ve niçinleri, metafizik olarak adlandırılan durumları açıklama anlamında yetersiz kalan konularda görüş öneri ve düşünceler sunarak temelinde insan olan çalışma hayatının daha iyi koşullarda, daha yaşanılabilir bir çalışma hayatı meydana getirme anlamında büyük katkılar sağladığı ve sağlayacağı bariz bir gerçekliktir.

Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerinin düşünsel boyutuna katkıları Keynesyen İktisadi Düşünce Modeli ile başlamıştır. Keynes öncesi Klasik İktisadi Düşünce modelinde devlet bir iktisadi aktör olarak var olmalı ancak görevleri aşırı boyutta belirleyici nitelikte

olmamalı, diğer bir deyişle sınırlanmalıdır. Bu düşünce modelinde devletin artan görevleri ülkedeki mali yapıyı olumsuz etkiler ve maliyetlere hız kazandırır. Devlet, sadece dış ticarete değil, iç ticarete de müdahale etmemelidir. Özellikle Pozitivist Bilim Felsefesinin görüşleri Klasikler İktisatçıların iktisadi faaliyetlere şekil verip yönlendiren doğal yasaların varlığını kabul etmektedir görüşüyle birebir örtüşmektedir. Klasiklere göre doğal dengenin oluşması yalnızca fiziki yaşamda değil iktisadi yaşamda da mevcuttur. Bu sebeple devlet iktisadi hayata, doğal denge düzeyine müdahale etmemelidir. Bireyler açısından da yine pozitivist akımın ana temel düşüncesi olan üretim faktörlerinden maksimum fayda durumunu temel meta kabul etmişler, bireylerin faydalarının maksimum düzeyde olması savunulmuş, bireylerin tek tek her birinin faydası toplumun tamamının faydasını meydana getirmektedir. Bu düşünce modeli toplumdaki bütün bireyleri tek tip ve sürekli olarak fayda düzeylerini maksimize etmeye çalışan bireyler olarak tanımlamaktadır (İktisadi, 2012).

Ancak 1929 Ekonomik Krizi ile iktisadi hayatın doğa kurallarında olduğu gibi kendiliğinden düzene girdiği, aksaklıkların devlet müdahalesi olmadan piyasa şartlarında arz talep dengesinin sağlanması ile düzeleceği gerçeği krizin çözümünde yetersiz kaldığı gözlenmiştir. İşte bu noktada Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin düşünsel boyutu ortaya çıkmaya başlamıştır. Bütün şartlar aynı olmasına rağmen artan işsizlik, iflaslar, ekonomik durgunluk tüm dünyayı bir anda sarmaya başlamıştır (Savaş, 1997:742). Bunun üzerine sorunlara farklı bir bakış açısı getirilerek sosyal bir olgu olan “devlet” kavramı daha etkin hale getirilmeye, sorunların asıl temelinin “insan” odaklı çözümler olması gerektiğine dair fikirler ve çözüm önerileri çok daha etkili ve başarılı sonuçlar elde etmeye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerinin düşünsel boyutu, daha yaşanabilir, daha sosyal, insani bir çalışma hayatının temelleri atılmaya başlanmıştır. Keynes’in en büyük iktisadi hayata katkısı, kapitalist ve para temelli ülkelerde ekonomi yönetimi anlayışının hükümetin zorunlu nitelikte ve doğal bir faaliyet sahası olduğu anlayışını yerleştirmesidir (Orhan,1989:38). Bu düşünce anlayışı devleti ekonomik yapı içerisinde hareket alanı bulacağı genel ilkeler ve kurallar şeklindeki eski rolünden çıkararak oldukça aktif olduğu bir role taşımıştır. Bu rolüne kapitalist kurallar doğrultusundaki ekonomik güç ivmesinden olumsuz yönde etkilenenlerin ya da ekonomik aktivasyonlara katılamayacak düzeyde yetersiz olanlara destek verilmesi ve korunması da dahildir. Keynezyen iktisatçılara göre ekonomik istikrarın meydana getirilebilmesi için devletin ekonomideki aktivasyonu ve görevlerinin geliştirilmesini savunmuşlardır. Keynezyen iktisatçılar “Fonksiyonel Devlet Teorisi” kapsamında kaynak dağılımında ve kaynak kullanımında etkinlik sağlanması, adil bir servet ve gelir dağılımının sağlanması, ekonomik istikrarın sağlanması, iktisadi kalkınma ve büyümenin sağlanması ödemeler bilançosunda eşitliğin sağlanması tarzında devletin bazı fonksiyonları etkinleştirmek amacıyla ekonomiye aktif olarak müdahil olması gerektiği görüşünü savunmuşlardır (Tekelioğlu, 1993:212).

Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin düşünce boyutu sadece Keynezyen iktisadi düşüncenin temellerini oluşturmamaktadır. Buna ilave birçok teori ve çalışma hayatına, iş hayatına ve endüstri ilişkilerine dair görüş ve düşünce bu felsefe akımı sayesinde hayata geçmiştir. Yine çalışma hayatındaki Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin düşünsel boyutuna dair bir başka örnek arguman olarak ikame etkisi ve gelir etkisi gösterilebilir. Şöyle ki Pozitivist Bilim Felsefesinin düşünsel boyutuna göre bireyler gelir düzeyleri arttıkça çalışmaya devam edeceklerdir. Ancak gerçek hayatta bu durumun hiç de böyle olmadığı gözlenmektedir. Buna göre bireyler belirli bir gelir düzeyine kadar çalışmayı dinlenmeye tercih ederken, belirli bir gelir düzeyine ulaştıktan sonra dinlenmeyi, sosyal yaşamı ve ailelerine vakit ayırmayı çalışmaya, daha doğrusu daha fazla para kazanmaya, gelire tercih etmektedirler. Bunu Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin düşünsel bakış açısı ile açıklayacak olursak, bireyler aileleri ile vakit geçirmeyi kimi durumlarda çalışmaya tercih edebilmektedirler. Bunda aile olmanın taşıdığı sosyal sorumluluk, bireylerin toplum içinde anne, baba, eş, aile reisi şeklinde ifade edebileceğimiz rollerinin kimi durumlarda gelirin, paranın önüne geçebildiği gerçeğinin yadsınamayacak bir yansımasıdır. Bu ve benzeri durumlar Pozitivist Bilim Felsefesinin doğal bilimlerin açıklamada kullandığı beş duyunun çok ötesinde ve önünde olan bir durumu işaret etmektedir. Böyle durumların açıklanmasında Yorumlayıcı Bilim Felsefesi çok daha aydınlatıcı ve ışık tutucu bir düşünce doktrini olarak bilim dünyasındaki yerini korumaktadır.

Aynı şekilde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalının çalışma alanına giren birçok konu Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin düşünsel boyutu ile farklı bakış açılarının değerlendirilmesine, farklı çözüm önerilerinin hayata geçirilmesine katkı sağlamıştır. Bugün dünyada kurulu şirketlerin neredeyse %90'lık bir kısmı aile şirketlerinden oluşmaktadır. Bunda bireylerin kendilerine en güvenilir kişiler olarak aile üyelerini görmelerinin olduğu söylenebilir. Oysa Pozitivist Bilim Felsefesinin bakış açısından bireyler şirket kurmak istediklerinde ortaklarını iktisadi açıdan daha güçlü, daha fazla maddi imkanları olan bireyler arasından seçerek kurması beklenmektedir. Ancak az öncede belirtildiği üzere iktisadi hayatta bireyler şirketlerini daha çok parası olan ile değil, daha fazla güvenebileceği kişilerle kurmaktadır. Bir başka örnek olarak toplumsal olarak kabul edilen örf, adet, gelenek ve görenekler bazı durumlarda kuralların önüne geçebilmekte, insanların ussal davranışlarına hükmedebilmektedir. Bir iş yerinde bütün işçiler aynı haklara sahipken, kıdemce ve yaşça büyük olan işçilerin sözlerinin çalışma hayatında daha fazla hüküm sürdüğü bir gerçekliktir. Kimi durumlarda işçilerin çoğu grev yapma yönünde eğilimli olsa dahi ekabir olarak görülen bu kişilerin görüş ve düşünceleri çoğunluğun görüşlerinin önüne geçebilmektedir. Bu aynı zamanda yorumlayıcı bilim felsefesinin insanı merkeze koyan asıl olan “insan” kavramının gerçekleşmesi anlamında da güzel bir örnektir.

5. SONUÇ

19. yüzyıl düşünce ve felsefe akımları açısından çığır açan bir çağ olarak kabul görmektedir. Bu süreçte toplumun geçirdiği toplumsal, siyasal, entelektüel, ekonomik ve çalışma hayatına dair devinimler Avrupa'nın toplumsal çizgisini belirlemiş, buradan bütün dünyaya yayılmıştır. Sosyolojinin doğuşu kabul edebileceğimiz 19.yüzyıl toplumsal pozitivist yapının oluşumuna katkı sağlayan 1789 Fransız devrimi, 18. yüzyılda hayata geçen aydınlanma görüşleri ve endüstri devrimi toplumsal bir kurumsal yapı olarak kabul gören din kurumuna etki etmiş, dinin ve doğal aktörü olan kilisenin toplum üzerindeki etkisinde büyük oranda azalma olduğu görülmüştür. Toplum temelli pozitivism bu devrimlerin toplumda meydana getirdiği bu boşlukları doldurmaya çalışmış, oluşan bu boşluk neticesinde ortaya çıkan ekonomik, siyasi ve toplumsal eksiklikleri ve problemleri çözmeyi amaç, erk edinmiştir. Tüm bunları gerçekleştirirken de bilimsel yöntem ve teknikleri kullanmayı öngörmüştür. Temelleri 18. yüzyıla dayanan ve 19. yüzyılda filizlenen bu düşünce devinimi pozitivist düşüncenin atıfta bulunduğu toplum birey ilişkisi, toplumu bireyin önüne geçirmeyi hedeflemiştir. Pozitivist Bilim Felsefesine göre toplum, parçaları birbirine bağlayan naturel bir bağdır. Parçaların herhangi birisinde meydana gelebilecek bir aksaklık ya da değişiklik, bütün topluma yansıyan bir domino etkisi meydana getirmektedir.

Başta A.Comte ve bu akıma yön veren diğer sosyolog ve felsefeciler, gözlem ve deneye dayanmayan herhangi bir veri ve sonucun bilimsel araştırmanın temel konusu olamayacağını öne sürmüşlerdir. Düşünce dünyamıza yeni ve ilerleme kaydetme anlamında olumlu yansımaları olan pozitivism çalışma hayatı ve endüstriyel ilişkilerin de hızla gelişmesine, Sanayi Devrimi sonucunda işçi sınıfı olarak adlandırılan yeni bir sınıfın doğmasına büyük katkı sağlamıştır. Sanayi Devriminin çıktığı ülkelerin başında gelen İngiltere'de üç milyon gibi çok büyük bir sayıda işçi sınıfı oluşmuş, bu sınıf seçim gücü, çoğunluğu simgelemesi, yeni keşifler ve üretim gücüne olan reel katkıları neticesinde teknolojik değişim, daha verimli üretim, daha büyük oranda üretim ve daha düşük oranda maliyet kavramı sayesinde daha karlı bir üretim sistemi getirmiş bu hem çalışanların gelirlerinde artışa hem de üreticilere olumlu yansımalara sebep olmuştur. Pozitivist Bilim Felsefesinin getirdiği doğal bilimlerin görüş felsefesine dayanan doğrusal denklem üretim satış ve kar artışı hakim olmaya başlamış ve hem çalışma hayatında hem de endüstriyel hayatın gelişiminde büyük katkılar sağlamıştır.

Özellikle 20.yüzyılın başlarına kadar egemen düşünce felsefesi olarak bilim hayatına yön veren pozitivist felsefenin etkisinde yetişen bazı sosyal bilim adamları süreç içinde bir farklılaşmanın kaçınılmaz bir son olduğunu görmeye başlamış, sosyal bilimlerle fen bilimlerinin doğalarındaki farklı düşünsel yapılar bunların araştırma felsefelerine de bir şekilde yansıdığını fark etmişlerdir.

Toplumsal süreçleri, değişken tarihi ve çok boyutluluğu belirli kalıplarla açıklamaya çalışan pozitivist felsefenin artık bu iş için yeterli olmadığını, farklı bir sistematığın kaçınılmaz olduğunu ifade eden bilim adamlarının sayısı artmaya başlaması neticesinde 20. yüzyıl, Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin etkisini hissettirmeye başlayan bir dönem olmuştur. Evrensel, nesnel bir doğru kavramı yorumlayıcı felsefe tarafından reddedilmeye başlanmıştır.

Bunda da özellikle 20. yüzyıla birlikte meydana gelen değişme ve olaylar Yorumlayıcı Bilim Felsefesinin gelişmesine ve değişimine büyük katkılar sağlamıştır. 1929 Ekonomik Krizi, bireylerin sendika üyeliğindeki eğilimlerinin değişimi, özellikle 1970'li yıllar ile birlikte sendika üye sayısındaki azalışlar, Pozitivist Bilim Felsefesinin durumu açıklamakta yetersiz kaldığı, başlangıçta savunulan bireylerin oluşturduğu toplumdaki, özerk olarak bireyleri ele alan bir bilim felsefesinin gerekliliği sonucunda Yorumlayıcı Bilim Felsefesi doğmuştur. Aynı şekilde Yorumlayıcı Bilim Felsefesi de esnek çalışma, işsizlik kavramı ve çözümüne yönelik öneriler, çalışma hayatına sosyal aktivitelerin katılması, daha mutlu, daha çok kazanan çalışan gibi birçok yeni düşünce akımı ve sonucun çalışma hayatı ve endüstri ilişkilerine kazandırılmasını sağlamıştır.

Her iki bilim felsefesi bir ana bilim dalı olarak Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalının gelişimine büyük katkılar sağlamıştır. Ancak elde edilen veriler ve sonuçlar doğrultusunda her iki bilim felsefesi de gerek çalışma hayatının sorun ve çözümlerinde tek başına yeterli kalmamakta, her ikisi de olumlu katkılar sağladığı gibi kimi durumlarda çözüm üretilmesi ve nedenlerin açıklanmasında yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerinin sorunlarına yönelik çözüm çalışmalarında her iki düşünce felsefesinin birlikte kullanılması çalışmaya hayatının gelişiminde çok daha büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akan, Taner. (2011), "Sosyoloji, Politika ve Ekonomi [SPE]' Bölümüne Doğru: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinin Yeniden Yapılanmasına İlişkin Bir Model Önerisi", İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 13 (3), ss.27-48

Bruhl, L. Levy. (1940), Auguste Comte'un Felsefesi, Çev: Z. Fahri Fındıkoglu, İstanbul: Burhanettin Matbaası

Budd, John W. (2008), Labor Relations: Striking a Balance, Boston: McGraw-Hill.

Can, Yücel. (2005), "Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramlarını Paradigma Temelli Bir Sınıflandırma Denemesi", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29, ss.1-11

Cevizci, Ahmet. (2010), Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Comte, Auguste. (2001), Pozitif Felsefe Kursları, Çev: Erkan Ataçay, İstanbul: Sosyal Yayınları.

Edwards, Paul. (2007), Industrial Relations: Theory and Practice, Malden, MA: Blackwell

Frege, M.Carola. (2005), "Varieties Of Industrial Relations Research: Take-Over, Convergence Or Divergence", British Journal of Industrial Relations, 43 (2), pp.179-207

Giddens, Anthony. (2000), Sosyoloji. Çev:Hüseyin Özel. Ankara: Ayraç Yayınları.

Güngör, Arif Can. (2013), "Pürütenizm ve Hollywood İlişkisi", Gaziantep University Journal of Social Sciences, 12 (1), ss.196-241

İktisadi. (2012). <http://www.iktisadi.org/klasik-iktisat-ve-gelisim-sureci.html> (Erişim Tarihi: 24.12.2019)

İnal, Kemal. (1994), "Eğitim Sosyolojisinde Yorumcu Paradigmanın Eleştirisi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(2), ss.679-690

- Kuş, Elif. (2007), “Sosyal Bilim Metodolojisinde Paradigma Dönüşümü ve Psikolojide Nitel Araştırma”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), ss.19-41
- Kutluer, İlhan. (2007), “Pozitivizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Orhan, Osman Zeki. (1989), *Keynezyen ve Monetarist İstikrar Politikaları*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Öztürk, Emre. (2013), “Sosyolojide Nesnellik Sorunu Bağlamında Max Weber’in Pozitivizm-Hermeneutik İkiliğini Aşma Girişimi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), ss.196-244
- Savaş, Vural Fuat. (1997), *İktisadın Tarihi, Liberal Düşünce Topluluğu*, İstanbul: Avcıol Matbaacılık
- Tekelioğlu, Muammer. (1993), *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Thompson, Edward Palmer. (2015), *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu*, Birikim Kitapları.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Yılmaz, Gözde. (2009), *İstihdam Edilebilirlik: Değişim Kıskaçında Birey*, Bursa: Ekin Yayınları
- Yorgun, Sayım. (2009), “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinde Tez Konuları ve Paradigma Değişiklikleri”, *Çalışma ve Toplum*, 1, ss.45-60